

'GROOT-GERMAANS' ALS MOBILISERENDE FACTOR

In haar artikel over 'radicaliserende vrouwen' laat Alix Van Nieuwenhuyze enkele keren de term "*Groot-Germaans*" vallen. Het is een trefwoord waarmee de Duitse propaganda tijdens de Tweede Wereldoorlog heel wat mensen in de bezette landen van Noord- en Noordwest-Europa wist te bekoren. De zinspeling op de 'rassenverwantschap' schraagde zowel de mobilisering van nieuwe krachten voor het oostfront als de beoogde integratie van die landen in het '*Deutsches Reich*'.

De nationaalsocialisten zelf waren het onderling niet altijd eens over hoe het toekomstige Rijk zou moeten heten of eruitzien. Ook met betrekking tot het Duitsland waarover ze heersten, bestond enige begripsverwarring. De aanvankelijke zelfbenaming als 'Derde Rijk' ging lange tijd volgens de gangbare mening terug op het werk *Das dritte Reich* (1923) van Arthur Moeller van den Bruck. Deze heraut van de '*Konservative Revolution*' droomde van een wederopstanding van Duitsland nadat eerder al het Heilige Roomse Rijk en het door Bismarck gestichte keizerrijk door de geschiedenis waren verzwolgen. Volgens Claus-Ekkehard Bärsch echter zou de dichter Dietrich Eckart al in 1919 als steunpilaar van de nationaalsocialistische beweging en mentor van de jonge politicus Adolf Hitler het begrip '*drittes Reich*' gebruikt hebben.¹ In ieder geval verkondigde Hitler in 1933, enkele maanden na zijn machtsovername, dat zijn staat als een 'derde rijk' duizend jaar lang overeind zou blijven. Zijn tegenstanders staken de draak met de 'eeuwigheidswaarde' van het Rijk door te gewagen van de komst van een '*Viertes Reich*'. Na de aanhechting van Oostenrijk en het Sudetenland verbood Hitler in juni 1939 het verdere bezigen van de term 'Derde Rijk'. De nieuwe naam zou eerst officieel en vanaf 26 juni 1943 ook ambtelijk '*Großdeutsches Reich*' luiden.

De bezetting van Denemarken, Noorwegen, Nederland en België om strategische redenen bracht weer een nadenken over de zelfkarakterisering van het '*Reich*' met zich mee. Nu kwam de rassenideologie om de hoek loeren. Die – in het geval van België gedeeltelijk – Germaans-sprekende landen kwamen in aanmerking voor aansluiting bij het Rijk. De historicus Hans-Dietrich Looock heeft in het gerenommeerde *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte* aan de hand van Nederland en Noorwegen beschreven hoe zowel de Duitse bezet-

ter als de plaatselijke nationaalsocialisten die 'integratie' in het Rijk zagen. Anton Mussert van de NSB stelde Hitler een "*Bond van de Germaanse volken*" met een gemeenschappelijke wereldbeschouwing, '*Wehrmacht*' en economie voor. Vidkun Quisling, de leider van de Nasjonal Samling, drukte van zijn kant de wens uit dat Noorwegen "*een vrij, ondeelbaar en onafhankelijk rijk*" zou blijven in een "*Groot-Germaanse Bond*". Heinrich Himmler, *Reichsführer-SS*, gaf te bedenken dat de leden van zo een Bond "*met hun afzonderlijke stemmen het grote centrale Duitsland altijd zouden kunnen overstemmen*".² Hij begon dan ook te spreken over een "*Germaans Rijk*" als het einddoel en over Hitler als de "*Führer aller Germanen*". De uitbouw van de vrijwilligerskorpsen van de *Allgemeine SS* in de bezette landen diende ertoe "*de banden van de Germaanse gemeenschap te smeden*". Het was de poging de uitspraak te concretiseren die Hitler gedaan had op 9 april 1940, de dag waarop Duitse troepen in Denemarken binnengemarcheerd waren: "*Net zoals uit het jaar 1866 het Rijk van Bismarck ontstond, zo zal uit deze dag het Groot-Germaanse Rijk ontstaan*".

Dirk Rochtus | voorzitter van het ADVN

(1) C.-E. Bärsch, *Die politische Religion des Nationalsozialismus*, München, 1998, p. 50.

(2) Geciteerd naar H.-D. Looock, *Zur "Großgermanischen Politik" des Dritten Reiches*, VjhZG 8, 1960, p. 54.

[Wikimedia Commons]

